

Promemoria

Förarbevis för vattenskoter – kompletterande förslag

I2021/02471

Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian lämnas förslag till kompletteringar av den tidigare remitterade promemorian Förarbevis för vattenskoter (I2020/02471). I den här promemorian lämnas förslag till bl.a. precisering av utbildningens innehåll och genomförande, utveckling av bestämmelserna om återkallelse av förarbevis samt ytterligare undantag från kravet på förarbevis. Dessutom föreslås att ikraftträdandetidpunkten justeras.

Innehållsförteckning

1	Bakgrund.....	3
2	Förslag	3
2.1	Utbildningens innehåll och genomförande.....	3
2.2	Kraven för att få tillstånd att bedriva utbildning	4
2.3	Återkallelse av förarbevis.....	5
2.4	Särskilda forumregler vid överklagande till allmän förvaltningsdomstol.....	7
2.5	En möjlighet att vid kontroll medge att vattenskotern förs till närmaste lämpliga upptagningsplats	8
2.6	Straffbestämmelserna justeras	9
2.7	Ytterligare undantag från kravet på förarbevis.....	11
2.7.1	Undantag för räddningsändamål.....	11
2.7.2	Tillfälligt undantag för instruktörer	12
2.8	Ikraftträdande	13

1 Bakgrund

Infrastrukturdepartementet remitterade den 4 december 2020 promemorian Förarbevis för vattenskoter (I2020/02471). Remisstiden löpte ut den 4 februari 2021. Promemorian och remissvaren finns tillgängliga på regeringens webbplats.

Remissutfallet och den efterföljande beredningen i Regeringskansliet har visat att det finns behov av att komplettera författningsförslagen i promemorian. I den här promemorian lämnas förslag till dessa kompletteringar. Avsikten är att samtliga förslag i denna promemoria vid en kommande lagrådsremiss ska föras in i en lag om förarbevis för vattenskoter.

2 Förslag

2.1 Utbildningens innehåll och genomförande

Författningsförslag:

X § Den myndighet som regeringen bestämmer får utfärda ett förarbevis till den som

1. har fyllt 15 år, och
2. har genomgått utbildning för att framföra vattenskoter med godkänt resultat.

X § Utbildningen ska innehålla både teoretiska och praktiska moment. Särskild vikt ska läggas vid säkerhet samt hänsyn till miljö- och naturliv.

Skälen för förslaget

Godkänt resultat ska krävas för förarbevis

I den tidigare promemorian föreslås inte att utbildningen t.ex. ska avslutas med examination, prov eller annan kontroll för att grunda behörighet för förarbevis. Det anges dock (se s. 23) att utbildningen bör ”säkerställa att den som har ett förarbevis för vattenskoter har tillräcklig kunskap och färdighet att framföra en vattenskoter på ett betryggande sätt med särskild vikt på säkerhet och hänsyn till miljö och naturliv”. Det finns också ett förslag till bestämmelse i den tidigare promemorian med innehållet att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får överlämna till en juridisk person att anordna utbildning för att framföra vattenskoter och att *godkänna deltagare efter genomgången utbildning* [kursivering här]. Utgångspunkten i den tidigare promemorian har således varit att elevens kunskaper på något sätt måste kontrolleras och godkännas innan utbildningen kan ligga till grund för ett förarbevis. Det är viktigt att det säkerställs att eleven har tillgodogjort sig utbildningens innehåll. Detta kan normalt endast säkerställas genom att det görs något slags kontroll av att eleven har uppnått godkänt resultat. En sådan kontroll behöver inte nödvändigtvis ske genom en separat extern examination. Något sådant

förslag är inte heller lämnat. Utgångspunkten är snarare att kontrollen bör ske inom ramen för utbildningsverksamheten. Kontrollen kan då göras efter avslutad utbildning eller löpande under utbildningens genomförande. Det bör således anges i den föreslagna lagen att ett krav för att förarbeviset ska kunna utfärdas är att utbildningen ska ha genomgått med godkänt resultat. Hur denna kontroll närmare ska gå till bör dock överlämnas till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om. Ett bemyndigande om detta bör därför också införas.

Utbildningens innehåll

I den tidigare promemorian lämnas inga förslag till vad den tänkta utbildningen för vattenskoter ska innehålla. Det redogörs dock för att utbildningen bör bestå av både teoretiska och praktiska moment (se s. 23). Det räknas där också upp en rad moment som utbildningen skulle kunna innehålla. De flesta remissinstanser som yttrar sig instämmer i att utbildningen bör innehålla både teoretiska och praktiska moment och att säkerhets- och miljöaspekter är de mest viktiga. Att detta är den huvudsakliga inriktningen för utbildningen bör därför också anges i lagen.

2.2 Kraven för att få tillstånd att bedriva utbildning

Författningsförslag:

X § Tillstånd att bedriva utbildning får beviljas juridiska personer som med hänsyn till sina ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt har förutsättningar att bedriva en god utbildning.

Tillståndet får förenas med villkor.

Skälen för förslaget

I den tidigare promemorian föreslås att det ska krävas tillstånd för att få anordna utbildning för förarbevis för vattenskoter. Vilka krav som ska uppfyllas för att få tillstånd anges emellertid inte i vare sig promemorians förslag till lag eller förslag till förordning. Däremot anges i den tidigare promemorian (s. 35) att det är av stor vikt att utbildningsanordnarna har förutsättningar och resurser att på ett kvalitativt sätt bedriva föreskriven utbildning, att utbildningens innehåll är tillräckligt och att t.ex. instruktörernas kompetens är god. Det sägs vidare i den tidigare promemorian (s. 36) att det inte kan uteslutas att det kan behöva ställas ytterligare krav för att få tillstånd. Utgångspunkten är således att några slags krav måste uppfyllas för att tillstånd ska få meddelas. Dessa bör dock anges i den föreslagna lagen. Lämpligen bör det krävas att utbildaren med hänsyn till sina ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt har förutsättningar att bedriva en god utbildning. I lagen bör det också anges att tillståndet får förenas med villkor.

2.3 Återkallelse av förarbevis

Författningsförslag:

X § Förarbeviset ska återkallas om innehavaren efter fullgjord utbildning har begått brott enligt

1. 20 kap. 2, 3, 4, 5, 7, 8 eller 9 § sjölagen (1994:1009),
2. 5 kap. 1 § sjötrafikförordningen (1986:300), eller
3. 5 § förordningen (1993:1053) om användning av vattenskoter.

X § Den myndighet som regeringen bestämmer beslutar om återkallelse. Ett beslut om återkallelse gäller omedelbart.

X § Vid återkallelse ska det bestämmas en tid inom vilken ett nytt förarbevis inte får utfärdas (spärrtid). Spärrtiden ska vara lägst en månad och högst tre år. Vid bedömningen av spärrtidens längd ska överträdelsernas allvar och övriga omständigheter av betydelse beaktas.

X § Om ett förarbevis har återkallats, ska innehavaren överlämna förarbeviset till den myndighet som regeringen bestämmer.

X § En ansökan om utfärdande av förarbevis efter återkallelse får inte prövas innan spärrtiden löpt ut.

X § Vid en kontroll enligt x § ska ett förarbevis som har återkallats omhändertaras av en polisman eller en kustbevakningstjänsteman

Skälen för förslaget

Återkallelse på grund av brott

I den tidigare promemorian föreslås att ett förarbevis ska kunna återkallas om innehavaren begått brott enligt 20 kap. 2, 3, 4, 5, 7, 8 eller 9 § sjölagen (1994:1009), 5 kap. 1 § sjötrafikförordningen (1986:300) eller 5 § förordningen (1993:1053) om användning av vattenskoter. Vidare föreslås där att Transportstyrelsen ska få meddela föreskrifter om att återkallelse får ske på andra grunder än brott. Det finns dock inga regler om när ett brott ska ha begåtts för att leda till återkallelse av förarbeviset.

Ett förarbevis bör i likhet med vad som föreslås i den tidigare promemorian kunna återkallas vid viss misskötsamhet. Då det rör sig om ett ingripande mot en enskild bör emellertid återkallelsegrunderna framgå direkt av lag och inte av förordning eller av myndighetsföreskrifter. De grunder för återkallelse som avser att innehavaren av förarbeviset begått brott enligt 20 kap. 2, 3, 4, 5, 7, 8 eller 9 § sjölagen, 5 kap. 1 § sjötrafikförordningen eller 5 § förordningen om användning av vattenskoter bör alltså införas i den nya lagen. Om det skulle behövas ytterligare återkallelsegrunder, får de införas i ett senare skede efter ytterligare överväganden.

I den tidigare promemorian finns det ingen regel om när ett brott ska ha begåtts för att leda till återkallelse av förarbeviset. Eftersom det i den tidigare promemorian inte föreslås något krav på allmän lämplighet för att få ett förarbevis för vattenskoter torde generellt sett brott som har begåtts innan förarbeviset utfärdats inte heller föranleda återkallelse. Det kan dock

finnas skäl att nyansera denna bedömning. För att få ett förarbevis krävs nämligen, utöver att den enskilde har fyllt 15 år, endast att den föreskrivna utbildningen genomförts med godkänt resultat. Därefter ska ett förarbevis utfärdas på ansökan av den enskilde. Så snart utbildningen fullgjorts besitter den enskilde alltså de kunskaper som krävs för att få framföra vattenskoter och han eller hon får också framföra vattenskoter med stöd av ett utbildningsintyg. Den efterföljande processen med utfärdande och utlämnande av förarbeviset utgör egentligen ren formalia. Den som har fullgjort utbildningen men ännu inte har fått sitt förarbevis utfärdat skulle, med utgångspunkt i ställningstagandet ovan, kunna begå ett återkallelsegrundande brott och ändå få sitt förarbevis utfärdat. Det framstår inte som lämpligt. Av den anledningen bör den tidigare promemorians förslag justeras på så sätt att det är brott som begås efter fullgjord utbildning som ska kunna leda till återkallelse av förarbeviset.

Spärrtid vid återkallelse

I den tidigare promemorian föreslås inga regler om att det vid ett beslut om återkallelse ska bestämmas en tid inom vilken ett nytt förarbevis inte får utfärdas (spärrtid). Däremot nämns det i skälen för förslaget om återkallelse av förarbeviset bl.a. att ett beslut om återkallelse inte bör gälla för all framtid, att beslutet bör innehålla uppgift om hur länge återkallelsen ska gälla och vilka krav som bör gälla för att innehavaren ska få tillbaka sitt förarbevis samt att dessa krav kan anges i verkställighetsföreskrifter (s. 32). I den tidigare promemorian finns det alltså ett resonemang om en s.k. spärrtidsreglering likt den som gäller vid körkortsingripanden enligt 5 kap. körkortslagen (1998:488), även om det inte finns några konkreta bestämmelser kopplade till detta.

En återkallelse bör rimligen inte gälla för all framtid utan en återkallelse bör kunna begränsas i tid. För att detta ska kunna ske på ett förutsebart sätt krävs att det införs regler om hur en sådan bedömning av återkallelsens verkan i tid ska gå till. Det föreslås därför att det i den nya lagen införs en spärrtidsreglering som innebär att det vid ett beslut om återkallelse ska bestämmas en tid inom vilken ett nytt förarbevis inte får utfärdas. Spärrtiden föreslås kunna bestämmas till lägst en månad och högst tre år i likhet med vad som gäller vid körkortsingripanden enligt körkortslagen (5 kap. 6 § körkortslagen). En bedömning av spärrtidens längd bör göras i varje enskilt fall och vid den bedömningen ska överträdelsens allvar och övriga omständigheter av betydelse beaktas. Den som har dömts för t.ex. grov vårdslöshet i sjötrafik eller grovt sjöfylleri bör således få en längre spärrtid än den som dömts för ett mindre allvarligt brott. En annan omständighet som kan beaktas i försvärande riktning är om personen i fråga återkommande bryter mot reglerna. Vid bedömning av spärrtidens längd bör även den omständigheten att vattenskoteråkningen, för de allra flesta förare, begränsar sig till sommarmånaderna kunna beaktas.

Övriga bestämmelser om en återkallelses verkan

I den tidigare promemorian föreslås inga ytterligare regler om en återkallelses verkan.

Ett återkallat förarbevis är inte längre giltigt och det får därmed inte användas av innehavaren. För att minska risken för att ogiltiga förarbevis

används bör den som fått sitt förarbevis återkallat vara skyldig att överlämna förarbeviset till den myndighet som regeringen bestämmer. En liknande reglering finns även i körkortssammanhang (7 kap. 9 § körkortslagen). Ett sådant överlämnande kan t.ex. ske via post. Vidare bör en polisman eller en kustbevakningstjänsteman få möjlighet att vid en kontroll omhänderta ett förarbevis som har återkallats.

Den som har fått sitt förarbevis återkallat får ansöka om att ett nytt förarbevis ska utfärdas. En sådan ansökan om utfärdande av förarbevis bör dock inte få prövas av myndigheten innan spärrtiden löpt ut. I annat fall finns det en risk för att spärrtidsinstitutet förlorar sin verkan. En liknande reglering finns i fråga om körkortsingripanden i körkortslagen (5 kap. 13 § körkortslagen).

2.4 Särskilda forumregler vid överklagande till allmän förvaltningsdomstol

Författningsförslag:

X § Ett beslut som rör en fysisk person överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets klaganden är folkbokförd, eller om denne inte är folkbokförd i Sverige, till den förvaltningsrätt inom vars domkrets klaganden vistas.

Ett beslut som rör en juridisk person överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets företagets eller verksamhetens ledning finns.

Beslut i andra fall än som sägs i första och andra stycket överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets beslutet meddelades.

Skälen för förslaget

I den tidigare promemorian föreslås ingen särskild forumregel vid överklagande av förvaltningsbeslut enligt den nya lagen. Det innebär att överklagande enligt promemorians förslag ska ske till den förvaltningsrätt inom vars domkrets beslutet har fattats enligt huvudregeln i 14 § lagen (1971:28) om allmänna förvaltningsdomstolar. Vilken förvaltningsrätt som ska pröva ett överklagande blir med den föreslagna regleringen beroende av hur Transportstyrelsen väljer att organisera sin verksamhet. En sådan ordning kan leda till att mål kommer att handläggas geografiskt långt från den enskilde och att måltillströmningen till förvaltningsrätterna kan komma att variera mycket (prop. 2009/10:20 s. 56).

Förvaltningsrätten i Linköping framför i sitt remissvar att de forumregler som gäller vid överklagande av beslut enligt körkortslagen bör gälla vid överklagande enligt den nu föreslagna lagen. I 8 kap. 3 § körkortslagen föreskrivs att överklagande vad avser vissa angivna beslut ska ske hos den förvaltningsrätt inom vars domkrets klaganden är folkbokförd eller, om klaganden inte är folkbokförd i Sverige, inom vars domkrets klaganden vistas. Övriga beslut ska överklagas hos den förvaltningsrätt inom vars domkrets beslutet meddelades.

Det finns goda skäl för att införa en särskild forumregel likt den som finns i körkortslagen för beslut som rör fysiska personer, inte minst då det överklagade beslutet kommer att prövas i en domstol som geografiskt sett ligger nära klaganden. En del av de beslut som fattas med stöd av den

föreslagna lagen kommer dock att beröra juridiska personer, vilket inte regleras särskilt i körkortslagen. I dessa fall bör i stället, i likhet med vad som gäller för beslut som rör juridiska personer i t.ex. yrkestrafiklagen (2012:210) och lagen (1998:492) om biluthyrning, gälla att överklaganden ska ske till den förvaltningsrätt inom vars domkrets företagets eller verksamhetens ledning finns. På så sätt blir regleringen vad gäller forum vid överklaganden till förvaltningsrätt på trafikområdet mer enhetlig. Målen fördelas även jämnt och på ett mer förutsebart sätt mellan förvaltningsrätterna. De beslut som rör fysiska personer utan folkbokföring eller vistelseort i Sverige och juridiska personer utan ledning i Sverige bör överklagas enligt huvudregeln i 14 § lagen om allmänna förvaltningsdomstolar, dvs. till den förvaltningsrätt inom var domkrets ärendet prövades (prop. 2009/10:20 s. 58).

2.5 En möjlighet att vid kontroll medge att vattenskotern förs till närmaste lämpliga upptagningsplats

Författningsförslag:

X § En polisman eller en kustbevakningstjänsteman får vid kontroll enligt x § medge att vattenskotern förs till närmaste lämpliga upptagningsplats, trots att föraren inte har rätt att framföra vattenskotern.

Skälen för förslaget

I den tidigare promemorian föreslås det ingen bestämmelse om att en polisman eller en kustbevakningstjänsteman vid kontroll får medge att vattenskotern förs till närmaste lämpliga upptagningsplats. *Kustbevakningen* framhåller i sitt remissvar att det finns ett behov av en sådan reglering eftersom det annars ankommer på den kontrollerande myndigheten att transportera såväl vattenskoterföraren som vattenskotern till land, vilket kan ta en hel båtpatrull i anspråk under lång tid. För att den kontrollerande myndigheten ska kunna utföra sitt arbete på ett effektivt sätt bör det därför, i enlighet med Kustbevakningens önskemål, införas en bestämmelse om att en polisman eller en kustbevakningstjänsteman får medge att vattenskotern vid en kontroll förs till land. En grundläggande förutsättning för att något sådant medgivande över huvud taget ska kunna lämnas måste naturligtvis vara att det inte finns någon sjötrafikfara i det enskilda fallet.

Inom landtrafiken finns det en rad bestämmelser som reglerar liknande situationer. I 5 kap. 7 § körkortslagen finns det en bestämmelse om att den vars körkort har omhändertagits får medges en rätt att under 48 timmar köra det slag av fordon som körkortet berättigar honom eller henne till. Vidare framgår av 5 kap. 8 § körkortslagen att en polisman ska hindra fortsatt färd om ett fordon förs i strid mot körkortslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen endast om färdens kan utgöra en påtaglig fara för trafiksäkerheten eller ställa till svåra problem på något sätt (se även motsvarande bestämmelse i 5 kap. 3 § fordonslagen [2002:574] eller 26 § lagen [2019:370] om fordons registrering och användning). Det finns även regler om att den kontrollerande myndigheten i olika situationer kan medge att ett fordon förs till närmaste lämpliga avlastningsplats eller upp-

ställningsplats (se t.ex. 18 c § lagen [2004:629] om trängselskatt, 16 § lagen [2014:52] om infrastrukturavgifter på väg eller 11 b § andra stycket lagen [1976:206] om felparkeringsavgift).

När det gäller en kontroll av en vattenskoterförare enligt den nya lagen om förarbevis för vattenskotter är det i huvudsak följande situationer som kan tänkas uppstå:

- Den kontrollerande myndigheten konstaterar att föraren inte har rätt att framföra vattenskotern (t.ex. om föraren inte har fyllt 15 år, om föraren inte har genomgått den utbildning som krävs för att få ett förarbevis eller om föraren av misstag tror sig omfattas av undantag från kravet på förarbevis).
- Den kontrollerande myndigheten konstaterar att föraren har ett förarbevis men att han eller hon nu har begått ett brott som kan tänkas leda till att förarbeviset återkallas (t.ex. sjöfylleri eller vårdslöshet i sjötrafik).
- Den kontrollerande myndigheten konstaterar att förarens förarbevis har återkallats och omhändertar förarbeviset.

I situationen som beskrivs i den andra strecksatsen ovan har föraren alltså rätt att föra vattenskotern, även om det finns en risk att förarbeviset i ett senare skede kommer att återkallas. Föraren kan alltså föra vattenskotern till land utan något särskilt medgivande.

I de situationer som beskrivs i den första och tredje strecksatsen har föraren däremot inte någon laglig rätt att föra vattenskotern, varför det krävs ett medgivande för att föraren ska få föra vattenskotern till land. En förutsättning för att ett sådant medgivande ska kunna lämnas är att det inte finns någon fara för sjötrafiken i det enskilda fallet. Ett sådant medgivande bör kunna bli aktuellt endast om det är fråga om att föra vattenskotern en kortare sträcka till närmaste lämpliga upptagningsplats. Det ska alltså vara fråga om att föra vattenskotern till den upptagningsplats som geografiskt sett ligger närmast kontrollplatsen och som är lämplig för att ta upp vattenskotern på land. Därefter får föraren se till att vattenskotern hämtas landvägen eller att en förare med behörighet kör hem vattenskotern. Den omständigheten att en polisman eller kustbevakningstjänsteman medger att en person får föra vattenskotern till närmaste lämpliga upptagningsplats innebär alltså inte att föraren får köra vattenskotern till vilken upptagningsplats som helst eller att föraren alltid får köra hem vattenskotern. Dessutom måste det, för att ett medgivande ska bli aktuellt, krävas att föraren är i skick att föra vattenskotter. Det kan aldrig godtas att en berusad eller i övrigt medtagen förare för vattenskotern till land. Det kan inte heller godtas att en person under 15 år för vattenskotern till land.

2.6 Straffbestämmelserna justeras

Författningsförslag:

X § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet tillåter någon att framföra vattenskotter utan att denna är berättigad till det döms till böter.

X § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet inte överlämnar ett ogiltigt förarbevis enligt x § ska dömas till penningböter.

Skälen för förslaget

Allmänna utgångspunkter

I den tidigare promemorian (s. 46 f.) föreslås att det ska vara straffbart

- att framföra en vattenskoter utan att vara berättigad till det (olovligt förande av vattenskoter),
- att hyra ut eller låna ut en vattenskoter till en person som inte får framföra vattenskotern (tillåtande av olovligt förande av vattenskoter),
- att inte ta med sig föreskrivna handlingar, t.ex. ett giltigt förarbevis och en giltig identitetshandling, ombord vid färd, och
- att inte överlämna eller visa upp nyss nämnda handlingar vid en kontroll.

När det gäller tillåtande av olovligt förande av vattenskoter görs bedömningen att den straffbestämmelsen bör justeras. Vidare finns det ett behov av att införa ytterligare en straffbestämmelse, beträffande den som inte följer kravet på att överlämna ett ogiltigt förarbevis till behörig myndighet. I övrigt kvarstår förslagen i den tidigare promemorian, om än med vissa mindre justeringar av författningstexten. Samtliga straffbestämmelser ska dessutom av legalitetsskäl placeras i den nya lagen om förarbevis för vattenskoter.

Tillåtande av olovligt förande av vattenskoter

I den tidigare promemorian föreslås att det i förordning ska införas en bestämmelse med ett krav på att den som hyr ut eller lånar ut en vattenskoter endast får lämna ut vattenskotern till den som kan visa att han eller hon har rätt att framföra vattenskotern. Vidare föreslås att den som bryter mot den bestämmelsen ska dömas till böter.

Ett stort antal remissinstanser, bl.a. *Åklagarmyndigheten* och *Svea hovrätt*, har synpunkter på promemorians författningsförslag i denna del och framför att det snarare är tillåtande till olovligt förande av vattenskoter som bör vara straffbelagt.

För att få till stånd en enklare reglering i enlighet med remissinstansernas synpunkter har dels kravet på den som hyr ut eller lånar ut en vattenskoter strukits, dels har straffbestämmelsen formulerats om på så sätt att den i högre grad liknar straffbestämmelsen om tillåtande av olovlig körning i 3 § tredje stycket lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott. I och med det tydliggörs det straffbara området, som alltså bedöms vara detsamma som i promemorian.

Enligt det nya författningsförslaget är det den som uppsåtligen eller av oaktsamhet tillåter någon utan behörighet att föra en vattenskoter som ska dömas för tillåtande av olovligt förande av vattenskoter. Bestämmelsen ska omfatta varje person som tillåter någon annan att framföra en vattenskoter utan att förvissa sig om att denne är berättigad till det. Det innebär att t.ex. en vårdnadshavare, en försäljare, en uthyrare, en arbetsgivare eller den som privat lånar ut sin vattenskoter kan dömas för brott om denne tillåter någon att föra en vattenskoter trots att personen i fråga inte har rätt att göra det. Bestämmelsen kommer alltså att vara tillämplig på bl.a. den vårdnadshavare som uppsåtligen eller av oaktsamhet tillåter ett barn under 15 år att framföra vattenskoter. En så ung person kommer nämligen inte att kunna inneha ett förarbevis. Detta kan antas bidra till att den sedan

tidigare införda åldersgränsen på 15 år kommer att iaktas i högre utsträckning än hittills. Bestämmelsen kan vidare antas leda till att behörighetskraven kommer att iaktas i högre grad än annars.

Det föreslås att även den som av oaktsamhet tillåter någon utan förarbevis att framföra en vattenskoter ska dömas för brott. Aktsamhetskravet bör, i likhet med vad som gäller för tillåtande av olovlig körning, ställas högt. Det bör i det avseendet krävas att den som t.ex. hyr ut en vattenskoter kontrollerar att hyrestagaren har förarbevis med behörighet att framföra vattenskoter. Uthyraren bör i en sådan situation begära att hyrestagaren visar upp sitt förarbevis tillsammans med en giltig identitetshandling innan uthyrning sker och dokumentera detta på något sätt för att inte riskera att dömas för brott.

När det gäller straffskalan för tillåtande av olovligt förande av vattenskoter framstår det som lämpligt att den följer den straffskala som gäller för tillåtande av olovlig körning. Den som döms för tillåtande av olovligt förande av vattenskoter ska därför kunna dömas till böter. Den nya straffbestämmelsen om tillåtande av olovligt förande av vattenskoter ska införas i den nya lagen om förarbevis för vattenskoter.

Brott mot kravet på att överlämna ett ogiltigt förarbevis

I den tidigare promemorian finns det inget förslag om att den som har fått sitt förarbevis återkallat ska överlämna förarbeviset till behörig myndighet (se avsnitt 2.3) eller att den som i en sådan situation inte överlämnar förarbeviset ska dömas till penningböter.

För att ett krav på att ett ogiltigt förarbevis ska överlämnas till behörig myndighet ska bli effektivt krävs att den som inte fullgör skyldigheten kan bli lagförd. En liknande straffsanktion finns i 9 kap. 3 § körkortslagen. Där framgår att ett sådant brott är förenat med penningböter.

2.7 Ytterligare undantag från kravet på förarbevis

2.7.1 Undantag för räddningsändamål

Författningsförslag:

X § Kravet på förarbevis i 3 § gäller inte

2. vid utförande av räddningstjänst eller förebyggande verksamhet enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor och träning inför sådan räddningstjänst och förebyggande verksamhet,

3. i fråga om annan verksamhet som bedrivs för att utföra räddning till sjöss,

Skälen för förslaget

I den tidigare promemorian föreslås att undantag från krav på förarbevis ska gälla bl.a. i statliga myndigheters verksamhet. Den statliga och kommunala räddningstjänsten bedrivs ibland med hjälp av vattenskotrar. Även Svenska Sjöräddningssällskapet utför samhällsnyttig verksamhet i form av sjöräddning genom avtal med Sjöfartsverket och använder vattenskotrar i verksamheten.

Räddningstjänst enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor bedrivs i första hand av stat och kommun. Om räddningsåtgärder utförs av myndigheter gäller undantag från kravet på förarbevis enligt det förslag som har remitterats tidigare. Enligt lagen om skydd mot olyckor finns dock möjlighet och i vissa fall även skyldighet för andra aktörer, t.ex. organisationer och fysiska personer, att bistå i en räddningsinsats. Undantag från krav på förarbevis bör gälla i en räddningsinsats som utförs enligt den lagen, oavsett vem som framför vattenskotern. Lagen om skydd mot olyckor omfattar vidare även s.k. förebyggande verksamhet. I sådan förebyggande verksamhet kan det förekomma att vattenskotrar används. Undantag bör gälla även för sådan verksamhet. Slutligen kan det inte uteslutas att personal behöver öva i att framföra vattenskotter, utan att det sker inom ramen för räddningstjänst eller förebyggande verksamhet. Även sådan träning bör omfattas av undantag från krav på förarbevis. Det får förutsättas att myndigheter och andra aktörer på lämpligt sätt förser vattenskotterförarna med lämplig utbildning för framförandet av vattenskotern.

Undantag bör således gälla vid utförande av räddningstjänst eller förebyggande verksamhet enligt lagen om skydd mot olyckor och träning inför sådan verksamhet.

Enligt förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor ansvarar Sjöfartsverket för sjöräddningstjänst enligt lagen om skydd mot olyckor. Svenska Sjöräddningssällskapet utför i sin tur sjöräddning enligt ett avtal med Sjöfartsverket. Sjöräddningssällskapets verksamhet omfattas därför, åtminstone i stora delar, av det föreslagna undantaget för räddningstjänst m.m. Sjöräddningssällskapets verksamhet är dock bredare än det föreslagna undantaget för räddningstjänst. Inom sällskapets verksamhet sker exempelvis ren patrullering för att snabbare kunna bistå vid nödsituationer. Sjöräddningssällskapets verksamhet är helt avgörande för att Sverige ska kunna utföra såväl internationella åtaganden om sjöräddning som statliga mål för räddningen. Det är därför angeläget att verksamheten inte ska föräldras av krav på förarbevis för vattenskotter. Sjöräddningssällskapet ger även sina förare en utbildning för framförande av vattenskotter. Utbildningen synes enligt sällskapets beskrivning i allt väsentligt ha ett sådant innehåll som motsvarar det som kommer att krävas för att få ett förarbevis. Sammanfattningsvis är det lämpligt att ett undantag införs som innebär att sådan verksamhet som utförs av t.ex. sjöräddningssällskapet inte kräver förarbevis. Undantag bör bara vara aktuellt vid organiserad verksamhet, dvs. en enstaka fysisk person ska inte omfattas av undantaget.

2.7.2 Tillfälligt undantag för instruktörer

Författningsförslag (övergångsbestämmelse):

x. Kravet på förarbevis i x § gäller inte för instruktörer, lärare eller liknande personal när de ger utbildning hos den som har tillstånd att bedriva utbildning för att få framföra vattenskotter.

Undantaget gäller till och med den 31 december 2021.

Skälen för förslaget

Den föreslagna reformen innebär att det ska krävas förarbevis för att framföra en vattenskoter. I dag finns inga särskilda utbildningar för förarbevis. Vid ikraftträdandet kommer därför inte någon att ha ett sådant förarbevis. Vid utbildning kommer dock både instruktörer och elever att behöva framföra en vattenskoter eftersom det ska ingå praktiska moment i utbildningen (jfr avsnitt 2.1). Något undantag från kravet på förarbevis för instruktörerna är dock inte föreslaget i promemorian. Det kan inte uteslutas att många instruktörer har sådana frivilliga fritidsbåtsintyg eller behörighetsintyg för yrkessjöfarten som är föreslagna att få användas i stället för förarbevis. För inspektörer som inte har ett sådant intyg bör ett särskilt undantag införas. Undantaget bör gälla alla som utför uppdrag som utbildare åt den som har tillstånd att ge utbildning.

Undantaget bör gälla enbart under en inledningsfas av reformen, lämpligen första säsongen. Därefter finns tillräcklig möjlighet för de inspektörer som inte har andra behörighetsgrundande intyg att själva gå en förarbevisutbildning.

Inspektörerna behöver trots undantag från kravet på förarbevis ha tillräcklig faktisk kompetens för att kunna ge en tillräcklig utbildning. Detta kan dock säkerställas genom att det ställs kompetenskrav på instruktörerna inom ramen för prövningen av ansökningar om tillstånd att få bedriva utbildning.

2.8 Ikraftträdande

Författningsförslag:

Paragrafer om krav att ha förarbevis, bestämmelser om återkallelse av förarbevis, paragrafer med befogenheter för kontrollerande myndigheter och straffbestämmelser ska träda i kraft den 1 maj 2022. Övriga paragrafer ska träda i kraft den 1 juli 2021.

Skälen för förslaget

Beredningen av denna promemoria innebär att ett ikraftträdande kan ske tidigast den 1 juli 2021. Vid det tillfället bör i första hand bestämmelser som möjliggör påbörjande av utbildning för förarbevis träda i kraft. Innan kravet på förarbevis träder i kraft bör det finnas en rimlig möjlighet för samtliga att genomgå utbildningen. Kravet att ha förarbevis, och bestämmelser som rör t.ex. återkallelse av förarbeviset, kontrollbefogenheter och straffbestämmelser bör därför träda i kraft vid ett senare tillfälle för att möjliggöra för dem som berörs att genomgå föreskriven utbildning. Lämpligen bör kraven att ha förarbevis träda i kraft den 1 maj 2022.